

Общи положения и принципи на административното стопанско право

Стопанска дейност

Стопанска дейност е дейността на предприятия, резултатите от която са предназначени за размяна на пазара (§ 1, т. 13 от Допълнителната разпоредба на Закона за защита на конкуренцията).

Стопанска дейност е дейността, извършвана като търговец, дейността на лицата по чл. 2 от Търговския закон, както и всяка друга дейност, осъществявана с цел печалба (§1, т. 3 от Допълнителната разпоредба на Закона за ограничаване на административното регулиране и административния контрол върху стопанската дейност).

Общ административен режим на юридическите лица със стопанска дейност

Общият административен режим, отнасящ се до обществените отношения, свързани с осъществяването от организациите на гражданите на определена стопанска дейност, е въведен в Закона за ограничаване административното регулиране и административния контрол върху стопанската дейност. Целта на закона е да улесни и насърчи извършването на стопанската дейност, като ограничи до *обществено оправдани граници* административното регулиране и административния контрол, осъществявани върху нея от държавните органи и от органите на местното самоуправление. По отношение на стопанската дейност на организациите на гражданите се въвеждат следните основни административни режима – лицензионен, регистрационен, разрешителен и уведомителен.

При *лицензионния режим* административният орган проверява законосъобразността на искането и в рамките, определени от закона, разрешава или отказва по целесъобразност извършването на определена стопанска дейност.

При *регистрация* административният орган проверява наличието на изчерпателно установените нормативни изисквания и при установяване на съответствие разрешава, без право на преценка по целесъобразност извършването на стопанската дейност, ако лицето отговаря на посочените в закона условия.

Разрешение за извършването на *отделна сделка или действие* от лице, което извършва или възнамерява да извършва стопанска дейност, е необходимо само когато извършването на тази сделка или действие поражда повишен риск за националната сигурност или обществения ред в Република България, за личните или за имуществените права на гражданите или на юридическите лица, или за околната среда.

Когато закон предвижда задължение за *предварително или последващо уведомяване* на административен орган, лицето, което извършва съответната сделка или действие, представя писмени сведения за тяхното съдържание, както и за мястото, времето и начина на извършването им.

Субекти на административното право, които осъществяват стопанска дейност, са не само частноправните субекти, които се подчиняват на четирите административни режима. Такива са и публичните и бюджетни предприятия.

A decorative graphic on the left side of the slide consists of numerous 3D dollar signs (\$). Most are white with a slight grey shadow, giving them a three-dimensional appearance. One dollar sign, located in the middle-left area, is a vibrant yellow and stands out from the others. The dollar signs are arranged in a somewhat chaotic but upward-trending pattern, starting from the bottom left and moving towards the top right.

Административно стопанско право

Административното стопанско право има за предмет административноправното регулиране на всяка дейност по предлагане на стоки и услуги на пазара, както и всяка дейност, резултатите от която са предназначени за размяна на пазара, независимо дали от това се формира и разпределя печалба или друг доход, включително предоставянето за ползване на материално и нематериално имущество и права (арг. § 1, т. 13 от Допълнителната разпоредба на Закона за държавните помощи).

Системата на административното стопанско право се състои от три основни дяла – аграрно право, индустриално право, административно право на услугите. Разграничителният критерий между тези части е естеството на получавания от стопанската дейност резултат:

01

селскостопански продукт на почвата, на животновъдството, на комбинирано производство на растителна и животинска продукция, на рибарството (арг. чл. 38 от Договора за функционирането на Европейския съюз, ДФЕС и §1, т. 6 от Допълнителната разпоредба на Закона за прилагане на Общата организация на пазарите на земеделски продукти на Европейския съюз, ЗПООПЗПЕС)

02

стока (арг. чл. 173 от ДФЕС и чл. 5 от Закона за данък върху добавената стойност, ЗДДС)

03

услуга (арг. чл. 57 от ДФЕС и чл. 8 от ЗДДС)

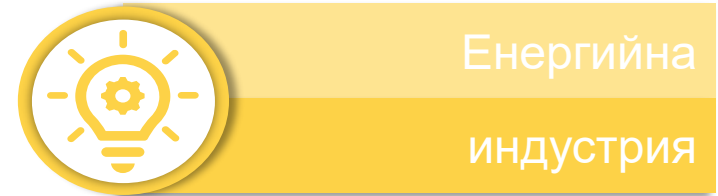
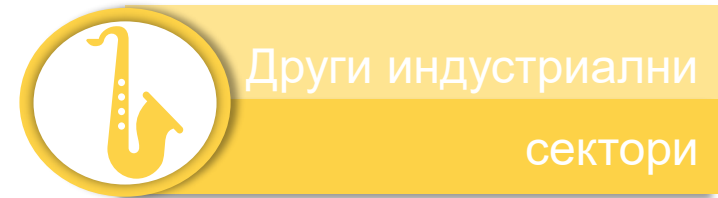
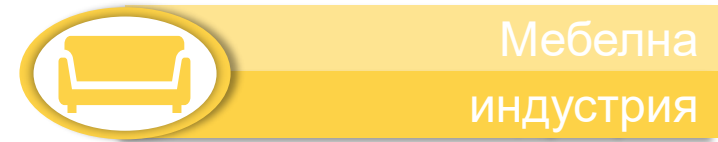
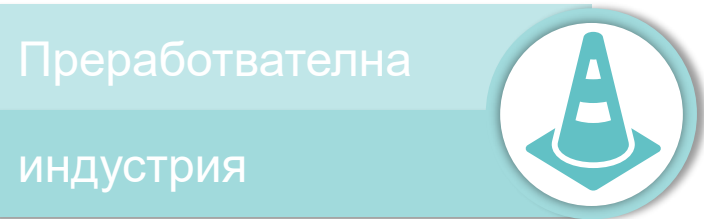
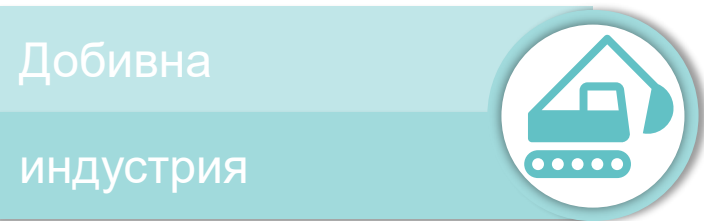
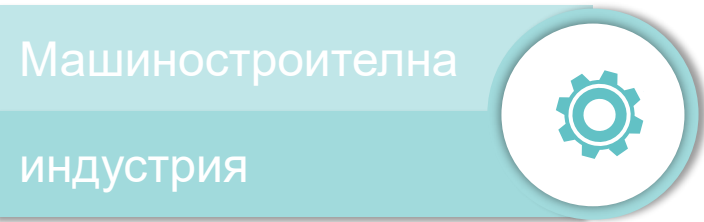
Аграрно административно право

Аграрното административно право урежда обществените отношения, свързани с растениевъдството, животновъдството и рибарството, в резултат на които се генерират селскостопански продукти, както и пряко свързани с тези продукти, и се състои от следните административно-правни институти:

Индустриално административно право

Индустриалното административно право има за предмет обществените отношения, свързани с производството на стоки и/или преработката на суровини, материали, вещества или компоненти в нови продукти и се състои от следните административно-правни институти:

Административно право на услугите

Административно право на услугите урежда обществените отношения по доставката (всяко извършване) на услуги от промишлен, търговски, занаятчийски характер и от дейности на свободни професии, чието разграничение се съдържа в чл. 57 от ДФЕС, като включва няколко административноправни института:

Административноправно
регулиране на промишлени
услуги

Административноправно
регулиране на търговски
услуги

Административноправно
регулиране на
занаятчийски услуги

Административноправно
регулиране на дейности на
свободните професии

Видове компетентност

Изключителна компетентност на ЕС

Когато Договорите предоставят на Съюза изключителна компетентност в определена област, само Съюзът може да законодателства и да приема правно обвързващи актове, докато държавите-членки имат тази възможност, единствено ако са оправомощени за това от Съюза или с цел прилагането на актовете на Съюза.

100%

Споделена компетентност между ЕС и държавите от Съюза

Когато Договорите предоставят на Съюза компетентност, споделена с държавите-членки в определена област, Съюзът и държавите-членки могат да законодателстват и да приемат правно обвързващи актове в тази област. Държавите-членки упражняват своята компетентност, доколкото Съюзът не е упражнил своята. Държавите-членки упражняват отново своята компетентност, доколкото Съюзът е решил да спре да упражнява своята.

50%

Подпомагаща компетентност на ЕС

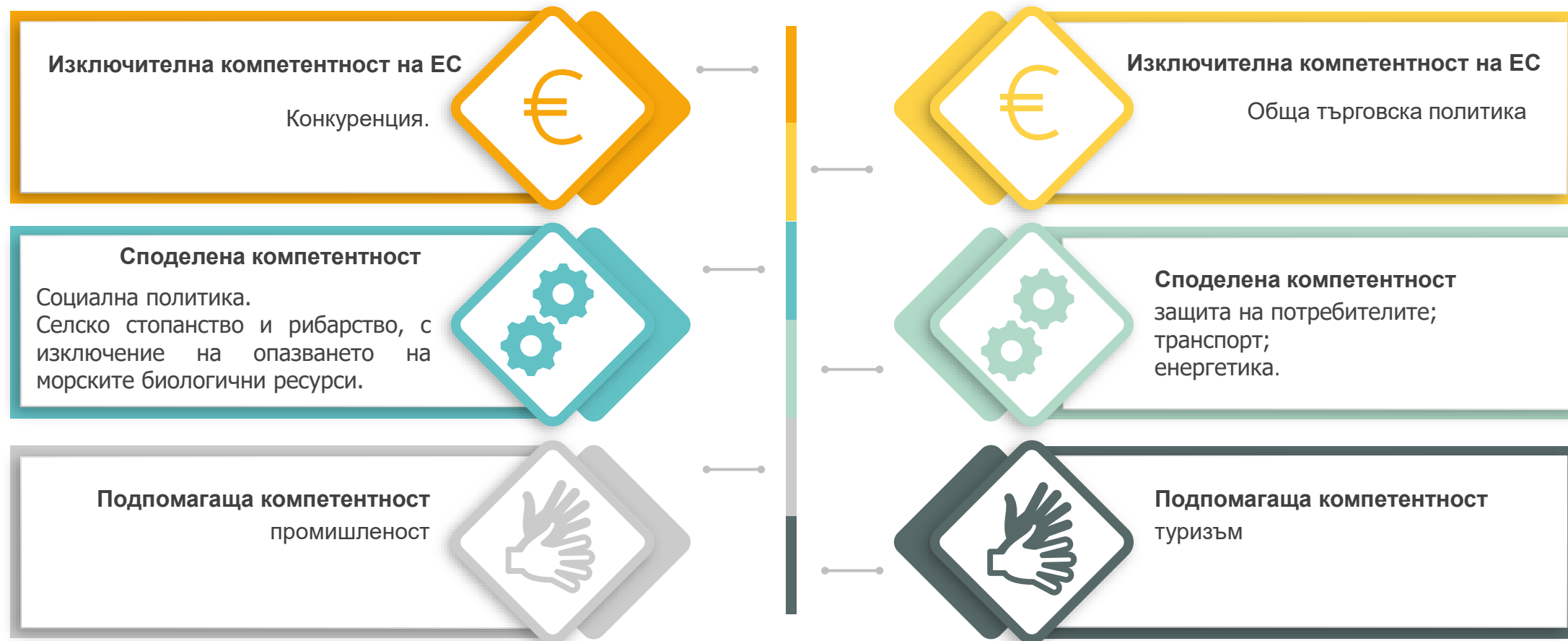
В определени области и при условията, предвидени от Договорите, Съюзът разполага с компетентност да провежда действия за подкрепа, координиране или допълване на действията на държавите-членки, без при това да замества тяхната компетентност в тези области.

25%

Разпределение на компетентността между ЕС и националните административни органи в областта на административното стопанското право

Принципите, на които се подчинява административното стопанско право, се съдържат в правилата относно:

осъществяването на конкуренцията

(конкурентно административно право)

закрилата на индустриалната собственост и
стандартизацията на стоките и услугите

(изобретателско административно право)

административноправното регулиране на трудовия
пазар

(предприемаческо административно право)

Принципи на конкурентното право

Конкуренция: съществен процес, благодарение на който предприятията са принудени да функционират ефективно и да предлагат по-голям избор от стоки и услуги на по-ниски цени. Тя е стремеж на всеки отделен доставчик на стоки или услуги да получи надмощие на пазара. Различават се следните видове конкуренция:

- Ценова и неценова конкуренция (относима към качеството на продадения продукт, реклама, търговски марки, обслужване след извършване на продажбата, бързина на доставка и др.) .
- Конкуренция между страните по даден договор (вътрешна конкуренция) и конкуренцията на страни по договор спрямо други компании (външна конкуренция).

Конкурентното право е комплекс от административноправни норми, който урежда обществените отношения, свързани със създаването, развитието и защитата на свободната стопанска инициатива и ефективната конкуренция в стопанската дейност.

Свободна стопанска инициатива

Защита на стопанската дейност

Държавни помощи и публично-частно партньорство

Допускане на държавен монопол

Свободна стопанска инициатива

- а) *Улесняване и насърчаване на стопанската дейност, като:*
 1. се ограничат до обществено оправдани граници административното регулиране и административния контрол, осъществявани върху нея от държавните органи и от органите на местното самоуправление (чл. 1, ал. 2 от Закона за ограничаване на административното регулиране и административния контрол върху стопанската дейност) и
 2. се създадат еднакви правни условия за стопанска дейност на гражданите и юридическите лица (чл. 19, ал. 2 от Конституцията на Република България, КРБ).
- б) *Коопериране и други форми на сдружаване на гражданите и юридическите лица за постигане на стопански и социален напредък (чл. 19, ал. 4 от КРБ).*
- в) *Гарантиране от Съюза и държавите в него на съществуването на условията, необходими за конкурентоспособността на промишлеността в Съюза чрез:*
 1. ускоряване на приспособяването на промишлеността към структурните промени;
 2. поощряване на благоприятна среда за инициативността и за развитието на предприятията в целия Съюз, и в частност на малките и средни предприятия;
 3. поощряване на среда, благоприятна за сътрудничество между предприятията;
 4. подпомагане на по-доброто използване на промишления потенциал на политиката на иновации, научни изследвания и технологично развитие (чл. 173 от Договора за функционирането на Европейския съюз).

Ограничения на стопанска дейност

«Свободата на стопанска инициатива не изключва принципите на държавно регулиране и на държавен контрол на стопанската дейност. Конституцията предоставя на законодателя правото да уреди, съответно да ограничи свободата на стопанска инициатива по законодателен ред. Такива са хипотезите на чл. 18 от Конституцията (относно държавната собственост и държавния монопол) или на чл. 19, ал. 2 от Конституцията (предотвратяване на злоупотребата с монополизма и нелоялната конкуренция и защитата на потребителя). Свободната стопанска инициатива може винаги да бъде ограничена и с оглед защитата на други конституционни ценности – например *суверенитета, сигурността и независимостта на страната и нейната териториална цялост; опазването и възпроизводството на околната среда, поддържането и разнообразието на живата природа и разумното използване на природните богатства и ресурсите на страната; особената закрила на земята; защитата на българския език и на националното историческо и културно наследство и т. н.*» (Решение № 6 от 25.02.1997 г. На Конституционния съд на Република България по к. д. № 32 от 1996 г.)

Защита на стопанската дейност

а) Предотвратяване на злоупотребата с монополизма (чл. 19, ал. 2 от КРБ):

Забранено е поведението на предприятия с монополно или господстващо положение, както и на две или повече предприятия със съвместно господстващо положение, което може да предотврати, ограничи или наруши конкуренцията и да засегне интересите на потребителите, като:

1. пряко или косвено налагане на цени за покупка или продажба или други нелоялни търговски условия;
2. ограничаване на производството, търговията и техническото развитие във вреда на потребителите;
3. прилагане на различни условия за един и същ вид договори по отношение на определени партньори, при което те се поставят в неравноправно положение като конкуренти;
4. поставяне на склучването на договори в зависимост от поемането от другата страна на допълнителни задължения или склучване на допълнителни договори, които по своя характер или съгласно обичайната търговска практика не са свързани с предмета на основния договор или с неговото изпълнение;
5. необоснован отказ да се достави стока или да се предостави услуга на реален или потенциален клиент, за да се възпрепятства осъществяваната от него стопанска дейност (чл. 21 от Закона за защита на конкуренцията, ЗЗК).

Контролен орган като особена административна наказателна юрисдикция: **Комисия за защита на конкуренцията.**

Защита на стопанската дейност

б) Предотвратяване на нелоялната конкуренция (чл. 19, ал. 2 от КРБ):

- Забранява се всяко действие или бездействие при осъществяване на стопанска дейност, което е в противоречие с добросъвестната търговска практика и уврежда или може да увреди интересите на конкурентите (чл. 29 от ЗЗК).
- Забранява се увреждането на доброто име и доверието към конкурентите, както и на предлаганите от тях стоки или услуги чрез твърдение или разпространяване на неверни сведения, както и чрез представяне на факти в изопачен вид (чл. 30 от ЗЗК).
- Забранява се въвеждането в заблуждение относно съществени свойства на стоките или услугите или относно начина на използване на стоките или предоставяне на услугите чрез твърдение на неверни сведения или чрез изопачаване на факти (чл. 31 от ЗЗК).
- Забраняват се заблуждаващата реклама, както и неразрешената сравнителна реклама (чл. 32, ал. 1 от ЗЗК).
- Забранява се предлагането на стоки или услуги с външен вид, опаковка, маркировка, наименование или други белези, които заблуждават или могат да доведат до заблуждение относно произхода, производителя, продавача, начина и мястото на производство, източника и начина на придобиване или на използване, количеството, качеството, естеството, потребителските свойства и други съществени характеристики на стоката или услугата. Забранява се използването на фирма, марка или географско означение, идентични или близки до тези на други лица, по начин, който може да доведе до увреждане интересите на конкурентите. Забранява се използването на домейн или външен вид на интернет страница, идентични или близки до тези на други лица, по начин, който може да доведе до заблуждение и/или да увреди интересите на конкурентите (чл. 35 от ЗЗК).
- Забранява се осъществяването на нелоялна конкуренция, насочена към привличане на клиенти, в резултат на което се прекратяват или се нарушават сключени договори, или се осуетява сключването им с конкуренти (чл. 36, ал. 1 от ЗЗК).
- Забранява се узнаването, използването или разгласяването на производствена или търговска тайна в противоречие с добросъвестната търговска практика. Забранява се използването или разгласяването на производствена или търговска тайна и когато тя е узната или съобщена при условие да не бъде използвана или разгласявана (чл. 37 от ЗЗК).
- Контролен орган като особена административна наказателна юрисдикция: **Комисия за защита на конкуренцията.**

Защита на стопанската дейност

в) *Закрила на потребителя (чл. 19, ал. 2 от КРБ):*

- Защита на следните основни права на потребителите:
 1. право на информация за стоките и услугите;
 2. право на защита срещу рискове от придобиването на стоки и услуги, които могат да застрашат живота, здравето или имуществото им;
 3. право на защита на икономическите им интереси при придобиването на стоки и услуги при нелоялни търговски практики и способи за продажба, неравноправни договорни условия и предоставянето на гаранции за стоките;
 4. право на обезщетение за вреди, причинени от дефект на стоки;
 5. право на достъп до съдебни и извънсъдебни процедури за разрешаване на потребителски спорове;
 6. право на образование по въпроси, отнасящи се до защитата им;
 7. право на сдружаване с цел защита на интересите им;
 8. право на представителство пред държавните органи, вземащи решения по въпроси, които ги засягат (чл. 1, ал. 2 от Закона за защита на потребителите).
- Контролен орган като особена административна наказателна юрисдикция: Комисия за защита на потребителите.

Защита на стопанската дейност

г) Закрила на инвестициите и стопанската дейност (чл. 19, ал. 3 от КРБ):

- Закрилата на инвестициите и стопанската дейност цели:

1. повишаване конкурентоспособността на българската икономика чрез нарастване на инвестициите за научни изследвания, иновации и технологично развитие в производства и услуги с висока добавена стойност при спазване принципите на устойчивото развитие;
2. подобряване на инвестиционния климат и преодоляване на регионалните различия в социално-икономическото развитие;
3. създаване на нови и високопроизводителни работни места (чл. 1 от Закона за насърчаване на инвестициите, ЗНИ).

- Насърчаването на инвестициите се извършва основно чрез:

1. административно обслужване в съкратени срокове и индивидуално административно обслужване;
2. продажба или възмездно учредяване на ограничено вещно право върху имоти - частна държавна или частна общинска собственост, без търг или конкурс по пазарни или по-ниски цени;
3. продажба или възмездно учредяване на ограничено вещно право върху терени без търг или конкурс по пазарни или по-ниски цени с изградена довеждаща техническа инфраструктура публична собственост;
4. финансово подпомагане за изграждане на елементи на техническата инфраструктура;
5. финансово подпомагане за обучение за придобиване на професионална квалификация;
6. финансово подпомагане за частично възстановяване на направените от инвеститора за негова сметка, в качеството му на работодател, задължителни осигурителни вноски за държавното обществено осигуряване, за допълнителното задължително пенсионно осигуряване и за задължителното здравно осигуряване за новоназначените работници и служители за осъществяването на инвестиционния проект;
7. възможности за други форми за държавна помощ, институционална подкрепа или създаване на смесени дружества - за приоритетни инвестиционни проекти;
8. различни видове сделки, сключени между инвеститора и търговско дружество, създадено с цел изграждане и развитие на индустриални зони;
9. данъчни облекчения по Закона за корпоративното подоходно облагане (чл. 2 от ЗНИ).

- Контролен орган като особена административна наказателна юрисдикция: **Българска агенция за инвестиции.**

Държавен монопол на стопанската дейност

а) «Със закон може да се установява държавен монопол върху железопътния транспорт, националните пощенски и далекосъобщителни мрежи, използването на ядрена енергия, производството на радиоактивни продукти, оръжие, взривни и биологично силно действащи вещества». (чл. 18, ал. 4 от КРБ). «Тези дейности имат такова важно значение за икономиката на страната, че «установеният със закон държавен монопол» (по терминологията на конституционния текст) ще бъде «в интерес на гражданите и обществото» (ал. 6 на същия текст). Изброяването и тук е изчерпателно, защото представлява *изключение от конституционните принципи на пазарната икономика*, които ясно са формулирани в чл. 19, ал. 1 и 2 от Конституцията. Разпоредбата на чл. 18, ал. 4 трябва да се свърже с принципите на «свободна стопанска инициатива» по чл. 19, ал. 1 и с изискването «законът да създаде и гарантира на всички граждани и юридически лица еднакви правни условия за стопанска дейност» (чл. 19, ал. 2). По-нататък същата конституционна разпоредба изисква законът да «предотвратява злоупотребата с монополизма...» Очевидно е, че систематично тълкуване на чл. 18, ал. 4 относно «установяването на държавен монопол върху...» и «предотвратяване злоупотребата с монополизма...» по чл. 19, ал. 2 изисква първият текст да бъде приет като изчерпателно изброяване на стопанските дейности, относно които е допустимо да се установи държавен монопол. Логиката на конституционния законодател е безупречна: принципно да бъдат утвърдени еднакви правни условия за всички субекти на стопанска дейност и да се предотвратява монополизмът (чл. 19, ал. 2), от една страна, и от друга страна, да се допусне установяването на държавен монопол със закон само в изчерпателно изброените в самата Конституция сфери на стопанска дейност (чл. 18, ал. 4).» (Тълкувателно решение № 2 от 6.02.1996 г. на Конституционния съд на Република България по к. д. № 26 от 1995 г.).

б) Държавите от ЕС привеждат в съответствие съществуващите държавни монополи с търговски характер, така че да се гарантира, че няма да съществува дискриминация между гражданите на държавите от ЕС по отношение на условията, при които стоките се доставят и търгуват. Ако държавният монопол с търговски характер съдържа правила, които са предназначени да улеснят пускането на пазара на селскостопански продукти или получаването на най-изгодната цена за тях, уместно е, да се осигурят равностойни гаранции за заетостта и жизнения стандарт на засегнатите производители (чл. 37, §1 и § 3 от Договора за функционирането на Европейския съюз, ДФЕС).

- Предприятията, които са натоварени с функцията да оказват услуги от общ икономически интерес или които имат характер на фискален монопол, се подчиняват на правилата на конкуренцията, доколкото прилагането на тези правила не препятства юридически или фактически изпълнението на специфичните задачи, които са им възложени. Развитието на търговията не трябва да се засяга до степен, която би била в противоречие с интересите на Съюза (чл. 106, § 2 от ДФЕС).

Примери за фактически монополи: 1) Собственици или стопанисващи железопътната, пристанищната, летищната инфраструктура. 2) Предприятия, които имат изключителното право да използват държавна или общинска собственост върху води, водоснабдителни системи (В и К оператори). 3) Предприятия, които извършват дейност на пазара на гарово обслужване и на автобусния превоз на пътници и товари. 4) Предприятия, които извършват разпределение и пренос на електрическа енергия, доставка на топлинна енергия или природен газ.

Държавни помощи

Държавна помощ е всяка помощ, предоставена от държава от ЕС или чрез ресурси на държава, под каквато и да било форма, която нарушава или заплашва да наруши конкуренцията чрез поставяне в по-благоприятно положение на определени предприятия или производството на някои стоки, доколкото засяга търговията между държавите, е несъвместима с вътрешния пазар.

- За съвместими с вътрешния пазар се считат:

- а) помощи със социален характер, предоставени на отделни потребители при условие, че тези помощи се предоставят, без да се прави разграничение по отношение на произхода на засегнатите стоки;

- б) помощи за отстраняване на щети, причинени от природни бедствия или други извънредни събития.

- За съвместими с вътрешния пазар могат да се приемат:

- а) помощите за насърчаване на икономическото развитие на региони, където жизненото равнище е необичайно ниско или където има високо равнище на непълна заетост, като се вземе предвид структурната, икономическата и социалната ситуация в тях;

- б) помощите за насърчаване изпълнението на важен проект от общоевропейски интерес или за преодоляването на сериозни затруднения в икономиката на държава от ЕС;

- в) помощите, които имат за цел да улеснят развитието на някои икономически дейности или на някои икономически региони, доколкото тези помощи не засягат по неблагоприятен начин условията на търговия до степен, която противоречи на общия интерес;

- г) помощите за насърчаване на културата и опазване на наследството, доколкото тези помощи не засягат условията на търговия и конкуренция в рамките на Съюза в степен, противоречаща на общия интерес;

- д) такива други видове помощи, каквито могат да бъдат определени с решение на Съвета, по предложение на Комисията (чл. 107 от ДФЕС).

Комисията следва да бъде информирана в разумен срок, който да ѝ даде възможност да представи своето становище по отношение на всякакви планове за предоставянето или изменението на помощта. Ако тя счита, че такъв план е несъвместим с вътрешния пазар, тя без забавяне взема решение, че съответната държава е задължена да отмени или измени тази помощ в срок, който Комисията определя. Заинтересованата държава не може да започне прилагането на предложените мерки, докато тази процедура не доведе до постановяването на окончателно решение. Ако съответната държава не се съобрази с това решение в определения срок Комисията или всяка друга заинтересована държава може, да отнесе въпроса пряко до Съда на Европейския съюз (чл. 108 от ДФЕС).

Съветът на ЕС, по предложение на Комисията и след консултация с Европейския парламент, може да приема подходящи регламенти за прилагането на членове 107 и 108 и в частност може да определя условията, при които се прилага процедура по одобрение на помощта или нейното изменение, както и категориите помощи, които са изключени от тази процедура (чл. 109 от ДФЕС).

Публично-частно партньорство

- Форма на публично-частно партньорство е **възлагането на обществени поръчки** за строителство, доставки или услуги и за провеждане на конкурси за проект от възложители с цел осигуряване на ефективност при разходването на:
 1. публичните средства;
 2. средствата, предоставяни от европейските фондове и програми;
 3. средствата, свързани с извършването на дейности в секторите на водоснабдяването, енергетиката, транспорта и пощенските услуги;
 4. средствата на дружества и предприятия, които са възложители по смисъла на закона.

Обществена поръчка е придобиването от един или няколко възложители посредством договор за обществена поръчка на строителство, доставки или услуги от избрани от тях изпълнители, предназначени за обществени цели или за нуждите на публични възложители, а при секторни възложители - за изпълнение на секторни дейности (чл. 1 от Закона за обществените поръчки, ЗОП).

Обществените поръчки се възлагат в съответствие с принципите на Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС) и по-специално тези за свободно движение на стоки, свобода на установяване и свобода на предоставяне на услуги и взаимно признаване, както и с произтичащите от тях принципи на:

1. равнопоставеност и недопускане на дискриминация;
2. свободна конкуренция;
3. пропорционалност;
4. публичност и прозрачност.

При възлагането на обществени поръчки възложителите нямат право да ограничават конкуренцията чрез включване на условия или изисквания, които дават необосновано предимство или необосновано ограничават участието на стопански субекти в обществените поръчки и които не са съобразени с предмета, стойността, сложността, количеството или обема на обществената поръчка (чл. 2 от ЗОП).

Контролен орган като особена административна *отменителна* юрисдикция: **Комисия за защита на конкуренцията.**

Публично-частно партньорство

- Форма на публично-частно партньорство, при което е налице **възлагане от възлагащ орган и/или от възложител на икономически оператор да изпълнява строителство или предоставя услуги чрез концесия за строителство или концесия за услуги**. Министрите и кметовете на общини може да избират дали да възлагат строителство или услуги чрез обществена поръчка или чрез концесия в зависимост от разполагаемите финансови средства и възможностите за прехвърляне на оперативния риск на икономически оператор. Когато се възлага строителство и/или услуги от възлагащ орган или възложител, който не е министър или кмет на община, както и когато оперативният риск не се прехвърля на икономическия оператор за една или повече дейности, включени в предмета на договора, възлагането се извършва по реда на Закона за обществените поръчки (чл. 1 и чл. 3 от Закона за концесиите, ЗК).
- Целта на този вид публично-частно партньорство е да осигури:
 1. развитие на качествени и достъпни инфраструктура и услуги от обществен интерес чрез партньорство между възлагащите органи и/или възложителите, от една страна, и икономическите оператори – от друга страна;
 2. задоволяване на обществени потребности чрез включване на частни инвестиции в строителството и в предоставянето и управлението на услуги при най-добро съотношение на качество и цена;
 3. ефективност и ефикасност при разходването на публични средства и на средства от Европейските структурни и инвестиционни фондове и програми;
 4. икономическа ефективност при управлението на собствеността на държавата и на общините в защита интереса на гражданите и обществото (чл. 2 от ЗК).

Контролни органи като особени *наказателни* юрисдикции: 1) **министърът на финансите или упълномощено от него лице**, 2) **председателят на Сметната палата**, 3) **Комисията за защита на конкуренцията**.

Изобретателско административно право

Изобретателското административно право има за предмет административноправното регулиране на обществените отношения по закрила на индустриалната собственост. *Индустриалната собственост* е вид интелектуална собственост, в която основни обекти на закрила са изобретенията и полезните модели, марките и географските означения, промишленият дизайн, както и новите сортове растения, породите животни, топологиите на интегрални схеми, фирмените наименования и други. Изразът „индустриална собственост“ се разбира в най-широк смисъл и се прилага не само към индустрията и търговията, но и към индустриите от областта на селското стопанство, полезните изкопаеми, и към всички фабрични или естествени продукти, например: вина, зърнени храни, тютюневи листа, плодове, животни, минерали, минерални води, бирени напитки, цветя, брашна.

Нормативна уредба

Закони

- Закон за патентите и регистрацията на полезните модели
- Закон за марките и географските означения
- Закон за промишления дизайн
- Закон за топологията на интегралните схеми
- Закон за закрила на новите сортове растения и породи
- Административнопроцесуален кодекс

Наредби

- Наредба за оформяне, подаване и експертиза на заявки за патенти
- Наредба за подаване на заявки и издаване на сертификати за допълнителна закрила на лекарствени продукти за растителна защита
- Наредба за секретните патенти
- Наредба за оформяне, подаване и експертиза на заявки за регистрация на марки и географски означения
- Наредба за реда за оформяне, подаване и разглеждане на опозиции по Закона за марките и географските означения
- Наредба за оформяне, подаване и експертиза на заявки за регистрация на промишлен дизайн
- Наредба за разглеждане на спорове по Закона за патентите и регистрацията на полезните модели
- Наредба за разглеждане на спорове по Закона за марките и географските означения

Инструкции

- Инструкция за разглеждане на искания за временна закрила на заявки за издаване на ЕП и искания за действие на територията на република България на издадени ЕП
- Инструкция за оформяне, подаване и оформяне на експертиза на заявките за топологии на интегралните схеми
- Инструкция за реда за разглеждане в Патентното ведомство на заявки за сертификати за нови сортове растения и породи животни

Изобретателско административно право

Директиви

- Директива 2004/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 година относно упражняването на права върху интелектуалната собственост
- Директива 98/44/ЕО на Европейския Парламент и на Съвета от 6 юли 1998 година относно правната закрила на биотехнологичните изобретения
- Директива (ЕС) 2015/2436 на Европейския парламент и на Съвета от 16 декември 2015 година за сближаване на законодателствата на държавите членки относно марките
- Директива 98/71/ЕО на Европейския парламент и Съвета от 13 октомври 1998 година относно правната защита на индустриални дизайни

Регламенти

- Регламент (ЕО) № 1610/96 на Европейския Парламент и на Съвета от 23 юли 1996 година относно създаването на сертификат за допълнителна защита на продуктите за растителна защита
- Регламент (ЕО) № 2100/94 на Съвета от 27 юли 1994 година относно правната закрила на Общността на сортовете растения
- Регламент (ЕО) № 1650/2003 на Съвета от 18 юни 2003 година за изменение на Регламент (ЕО) № 2100/94 относно правната закрила на Общността на сортовете растения
- Регламент (ЕО) № 469/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 6 май 2009 година относно сертификата за допълнителна закрила на лекарствените продукти
- Регламент (ЕС) 2019/933 на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2019 година за изменение на Регламент (ЕО) № 469/2009 относно сертификата за допълнителна закрила на лекарствените продукти
- Регламент (ЕО) № 491/2009 на Съвета от 25 май 2009 година за изменение на Регламент (ЕО) № 1234/2007 за установяване на обща организация на селскостопанските пазари и относно специфични разпоредби за някои земеделски продукти (Общ регламент за ООП)

Регламенти

- Регламент (ЕО) № 110/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 15 януари 2008 година относно определението, описанието, представянето, етиктирането и защитата на географските указания на спиртните напитки и за отмяна на Регламент (ЕИО) № 1576/89 на Съвета
- Регламент (ЕС) № 1308/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 година за установяване на обща организация на пазарите на селскостопански продукти и за отмяна на регламенти (ЕИО) № 922/72, (ЕИО) № 234/79, (ЕО) № 1037/2001 и (ЕО) № 1234/2007
- Регламент (ЕС) № 251/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 26 февруари 2014 година за определяне, описание, представяне, етиктиране и правна закрила на географските указания на ароматизирани лозаро-винарски продукти и за отмяна на Регламент (ЕИО) № 1601/91 на Съвета
- Регламент (ЕС) № 1151/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 21 ноември 2012 година относно схемите за качество на селскостопанските продукти и храни
- Регламент (ЕС) 2017/1001 на Европейския парламент и на Съвета от 14 юни 2017 година относно марката на Европейския съюз
- Регламент (ЕО) № 2245/2002 на Комисията от 21 октомври 2002 година за прилагане на Регламент (ЕО) № 6/2002 на Съвета за промишления дизайн на Общността
- Регламент (ЕО) № 6/2002 на Съвета от 12 декември 2001 година относно промишления дизайн на Общността
- Регламент (ЕО) № 637/2009 на Комисията от 22 юли 2009 година за установяване на подробни правила за допустимостта на наименованията на сортовете земеделски растителни видове и зеленчукови видове
- Делегиран регламент (ЕС) 2018/625 на Комисията от 5 март 2018 година за допълнение на Регламент (ЕС) 2017/1001 на Европейския парламент и на Съвета относно марката на Европейския съюз, и за отмяна на Делегиран регламент (ЕС) 2017/1430
- Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/626 на Комисията от 5 март 2018 година за определяне на подробни правила за прилагането на някои разпоредби на Регламент (ЕС) 2017/1001 на Европейския парламент и на Съвета относно марката на Европейския съюз, и за отмяна на Регламент за изпълнение (ЕС) 2017/1431

Изобретателско административно право

Международни договори, конвенции и спогодби

- Парижка конвенция за закрила на индустриалта собственост, 1921 г.
- Конвенция за учредяване на Световната организация за интелектуална собственост (СОИС)
- Договор за патентно коопериране, 1984 г.
- Будапещенски договор за международно признаване на депозирането на микроорганизмите във връзка с процедурата за патентоване, 1980 г.
- Хагска спогодба относно международното депозиране на промишлени дизайни, 1996 г.
- Мадридска спогодба за международна регистрация на марките и Протокол относно спогодбата, 1985 г.
- Лисабонска спогодба за закрила на наименованията за произход и тяхната международна регистрация, 1975 г.
- Мадридска спогодба за преследване на фалшивите и заблуждаващи означения за произхода на стоките, 1975 г.
- Международна конвенция за закрила на новите растителни сортове (UPOV), 1998 г.
- Виенска спогодба, учредяваща Международната класификация на образните елементи на марките, 1973 г. (в сила за България от 2001 г.)
- Ницска спогодба относно Международната класификация на стоките и услугите за регистрация на марки, 1957 г. (в сила за България от 2001 г.)
- Локарнска спогодба, учредяваща Международната класификация на промишлените дизайни, 1968 г. (в сила за България от 2001 г.)
- Конвенция за издаване на европейски патенти (Европейска патентна конвенция), 2002 г.
- Страсбургска спогодба относно Международната патентна класификация, 1971 г. (в сила за България от 2001 г.)

Изобретателско административно право: предмет на регулация – марки

Марката е знак, който е способен да отличава стоките или услугите на едно лице от тези на други лица и може да бъде представен в Държавния регистър на марките по начин, който позволява ясно и точно да се определи предметът на закрилата, предоставена с регистрацията. Такива знаци могат да бъдат например: думи, включително имена на лица, букви, цифри, рисунки, фигури, формата на стоката или на нейната опаковка, цветовете, звуци или всякакви комбинации от такива знаци.

Марките могат да бъдат търговски марки, колективни и сертификатни марки.

Търговската марка се използва за означаване на стоки или услуги, произвеждани или предлагани на пазара от притежателя на марката. Търговските марки могат да бъдат притежание на две или повече лица, като разпореждането с тях се осъществява със съгласието на всички притежатели.

Колективна марка е марка, посочена като такава при подаване на заявката за регистрация, която е притежание на сдружение на производители, търговци, на лица, извършващи услуги, които са правоспособни съгласно приложимото право, както и на юридически лица - субекти на публичното право, и която е способна да отличава стоките или услугите на членовете на сдружението от стоките или услугите на други лица. Колективната марка се използва съгласно правила, приети от сдружението и представени в писмена форма в Патентното ведомство при подаване на заявката за регистрация.

Сертификатната марка е марка, която е посочена като такава при подаване на заявката за регистрация и която е способна да отличава стоките или услугите, по отношение на които притежателят ѝ удостоверява материала, метода на производство на стоките или начина на предоставяне на услугите, качеството, точността или други техни характеристики, с изключение на географския произход, от стоките или услугите, чиито характеристики не са удостоверени по този начин.

Правото върху марка се придобива чрез регистрацията ѝ, считано от датата на подаване на заявката и принадлежи на първия заявител. Правото върху марка е изключително право, което включва правото на нейния притежател да я използва, да се разпорежда с нея и да забранява на трети лица да я използват без негово съгласие.

Регистрацията действа за срок от десет години, считано от датата на подаване на заявката, и може да бъде подновявана неограничено за следващи периоди от десет години срещу заплащане на такса.

Изобретателско административно право: предмет на регулация – географски означения

Под **географско означение** се разбира наименование за произход и географско указание.

Наименованието за произход е наименованието на страна, район или определена местност от тази страна, служещо за означаване на стока, която произхожда от там и чиито качества или свойства се дължат предимно на географската среда, включваща природни и човешки фактори. Като наименования за произход могат да бъдат регистрирани определени видове продукти като вина, сирена, млечни продукти, продукти от месо, напитки и други подобни.

Географското указание е наименованието на страна, район или определена местност от тази страна, служещо за означаване на стока, която произхожда от там и притежава качество, известност или друга характеристика, които могат да се отдадат на този географски произход. За географски означения се смятат и **традиционни наименования**, които отговарят на изискванията на определенията за наименование за произход и географско указание. Като географски указания най-често се регистрират природните изкопаеми и минералните води.

Не се регистрират по реда на този закон географски означения за земеделски продукти и храни, които попадат в обхвата на Регламент (ЕС) № 1151/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 21 ноември 2012 г. относно схемите за качество на селскостопанските продукти и храни (ОВ, L 343/1 от 14 декември 2012 г.), наричан по-нататък "Регламент (ЕС) № 1151/2012", за спиртни напитки, които попадат в обхвата на Регламент (ЕО) № 110/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 15 януари 2008 г. относно определението, описанието, представянето, етикетирането и защитата на географските указания на спиртните напитки и за отмяна на Регламент (ЕИО) № 1576/89 на Съвета (ОВ, L 39/16 от 13 февруари 2008 г.), наричан по-нататък "Регламент (ЕО) № 110/2008", за продукти по чл. 92, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 1308/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 г. за установяване на обща организация на пазарите на селскостопански продукти и за отмяна на регламенти (ЕИО) № 922/72, (ЕИО) № 234/79, (ЕО) № 1037/2001 и (ЕО) № 1234/2007 (ОВ, L 347/671 от 20 декември 2013 г.), наричан по-нататък "Регламент (ЕС) № 1308/2013", и за ароматизирани лозаро-винарски продукти, които попадат в обхвата на Регламент (ЕС) № 251/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 26 февруари 2014 г. за определяне, описание, представяне, етикетиране и правна закрила на географските указания на ароматизирани лозаро-винарски продукти и за отмяна на Регламент (ЕИО) № 1601/91 на Съвета (ОВ, L 84/14 от 20 март 2014 г.), наричан по-нататък "Регламент (ЕС) № 251/2014".

Правната закрила на регистрирано географско означение обхваща забрана за:

- всяко пряко или косвено използване за търговски цели на регистрирано географско означение за стоки, които не попадат в обхвата на регистрацията, когато те са сравними с тези, за които е регистрирано географското означение, или доколкото това използване експлоатира известността му;
- всяка злоупотреба, имитация или пресъздаване, дори когато е посочен действителният произход на стоките или услугите или когато защитеното географско означение е преведено или е придружено с изрази като "стил", "тип", "метод", "както се произвежда в", "имитация" или други подобни;
- всяко друго невярно или подвеждащо означение по отношение на източника, произхода, естеството или съществените качества на стоките, което е използвано върху вътрешната или външната опаковка, рекламни материали или документи, свързани със стоките, както и опаковането им в опаковки, които могат да създадат погрешна представа за техния произход;
- всяка друга практика, която би могла да подведе потребителя относно истинския произход на стоките.

Регистрираните географски означения не могат да се превърнат в родови наименования, докато се ползват с правна закрила.

Изобретателско административно право: предмет на регулация – промишлен дизайн

Промишлен дизайн е видимият външен вид на продукт или на част от продукт, определен от особеностите, на формата, линиите, рисунъка, орнаментите, цветовото съчетание или комбинация от тях. **Продукт** е всяко изделие, получено по промишлен или занаятчийски начин, включително части, предназначени за сглобяване в съставно изделие, комплект или композиция от изделия, опаковка, графични символи и печатни шрифтове, с изключение на компютърни програми.

Национален промишлен дизайн (за територията на България): За да получи регистрация за своя промишлен дизайн заявителят трябва да подаде заявка в Патентното ведомство на Република България и да посочи наименованието на продукта, за който желае да регистрира дизайна си. Заявките се проверяват главно за формалности. Не се прави проверка по същество, а именно дали промишления дизайн отговаря на критериите за регистрация – новост и оригиналност. Националният дизайн има териториално действие, а именно територията на република България. **Европейският дизайн** се регистрира пред Европейската служба по интелектуална собственост (ЕСИС), Аликанте, Испания и има действие на територията на всички държави членки на ЕС (към настоящия момент 27 държави). Заявката може да се подаде на всеки един от езиците на ЕС. Заплаща се една такса за регистрация и публикация, и експертизата се осъществява само от едно ведомство. **Международният дизайн** се регистрира съгласно изискванията на Хагска спогодба, пред Световната организация по интелектуална собственост (СОИС), Женева, като се посочват конкретно избрани от заявителя държави, включително цялата територия на ЕС. За регистрация на международен дизайн **не е необходимо** да има т. нар. "базова заявка" или „базова регистрация“, т. е. първо да бъде подадена заявка за регистрация на национален дизайн или притежателя да разполага с регистриран дизайн пред Патентно ведомство на република България.

Дизайнът е важен за потребителите, които безспорно често правят своя избор за продуктите въз основа не само на технически и конструктивни параметри, но и на това как изглеждат. Така дизайнът на продуктите безспорно създава важно конкурентно предимство за производителите и компаниите, които инвестират в него. Такива компании често формират по добри печалби и растат с изпреварващ темп. Регистрираният промишлен дизайн може да е значителен актив с нарастваща стойност. Регистрира се дизайн, който е нов и оригинален. Важен момент в ЗПД са изискванията за новост и оригиналност на дизайн на продукт, който е част от съставен продукт. В този случай дизайнът, приложен към или включен в продукт, който е част от съставен продукт, се смята за нов или оригинален, ако включената в съставния продукт част остава видима при обичайната употреба на този продукт и видимите особености на частта отговарят на изискванията за новост и оригиналност. Не се регистрират дизайни: 1) които противоречат на общественения ред или на добрите нрави или 2) чиито особености са обусловени от техническата функция на продукта, чиито особености са обусловени от необходимостта продуктът, към който е приложен или към който е включен дизайнът, да бъде механически свързан или поставен във, около, или срещу друг продукт, така че двата продукта да изпълняват своите функции. Обхватът на правна закрила се определя от изображенията на регистрирания промишлен дизайн. Срокът на действие на регистрацията на промишлен дизайн е **10 г.** от датата на подаване на заявката и може да бъде подновявана за **три последователни периода от по 5 г.**

Изобретателско административно право: предмет на регулация – изобретения

Изобретението представлява техническо решение на задача, от която и да е област на общественото стопанство. То осигурява на притежателя си монополно предимство и му предоставя различни възможности за реализация и печалба. Това може да бъде както продукт, апарат, устройство, вещество или система, така и метод или технология, които отговарят кумулативно на критериите за патентоспособност – *новост, изобретателска стъпка и промишлена приложимост и не попадат в изключенията на закрила, които са залежали в патентното законодателство:*

- открития, научни теории и математически методи;
- резултати от художествено творчество;
- планове, правила и методи за интелектуална дейност, за игри или за делова дейност и компютърни програми;
- представяне на информация.

Заявка за патент за изобретение

За да се получи патент е необходимо да се подаде заявка в Патентно ведомство на Република България и да се съставят описание, претенции и реферат, които да отговарят на определени законови изисквания.

След като получите патентна закрила, получавате изключителни права върху изобретението, които включват правото на използване на изобретението (производство, търговия, предлагане за продажба и др.), правото на разпореждане (да предоставя лицензии или да го продаде на друго лице) и забрана други лица да използват изобретението без съгласието на патентоприитежателя.

Действието на патента не се разпростира върху:

- използване на патентованото изобретение за нетърговски цели с оглед на лични потребности, ако не нанася значителни материални щети на патентоприитежателя;
- използване на изобретението за експериментални или научноизследователски цели, свързани с предмета на патентованото изобретение;
- еднократно непосредствено приготвяне на лекарство в аптека по лекарска рецепта;
- използване на патентованото изобретение в чужди наземни, морски и въздушни превозни средства, които временно или случайно навлизат в земната, морската или въздушната територия на страната, при условие, че патентованото изобретение е използвано изключително за нуждите на тези превозни средства.

Поддържане действието на патент

Срокът на закрила на изобретението е 20 години от датата на подаване на заявката, като патентоприитежателят има задължение да заплаща нарастващи годишни такси за поддържане на патента. След изтичане на двадесет годишния срок на закрила, изобретението става общодостъпно и всяко трето лице може свободно да го използва без да заплаща лицензионно възнаграждение

Европейски и международен ред за получаване на патент

В рамките на 12 месечен срок от датата на подаване на заявката за изобретение в България, заявителят трябва да прецени дали желае да получи закрила за своето изобретение / полезен модел в чужбина. Приетите международни договори като Договорът за патентно коопериране (ДПК) и Европейска Патентна Конвенция (ЕПК) улесняват придобиването на права върху индустриална собственост за територията на голям брой държави. Основното предимство е подаването на една заявка, на един език, в едно ПВ, вместо подаване на отделни патентни заявки по национален ред на територията на всяка държава, която представлява интерес за заявителя. Двете процедури са сложни и заявките се подлагат на задълбочена патентна експертиза, затова в бизнес средите патентите издадени по международен и европейски ред се считат за стабилни и се ползват с добро име.

Валидиране на европейски патент

За да има действие Европейския патент той трябва в 3-месечен срок, считано от датата на публикация на съобщението за издаването му, да се валидира в съответната държава-членка на ЕПК (Европейска патентна конвенция).

Изобретателско административно право: предмет на регулация на полезни модели

Правна закрила на полезен модел се предоставя чрез регистрация в Патентното ведомство. Регистрацията има действие по отношение на трети лица от датата на публикацията в официалния бюлетин на Патентното ведомство. Правото на регистрация принадлежи на лицето, което има право на заявяване съгласно чл. 13 от ЗПРПМ. Не се считат за полезни модели: 1) открития, научни теории и математически методи; 2) резултати от художествено творчество; 3) планове, правила и методи за интелектуална дейност, за игри или за делова дейност и компютърни програми; 4) представяне на информация; 5) открития, научни теории и математически методи; 6) резултати от художествено творчество; 7) планове, правила и методи за интелектуална дейност, за игри или за делова дейност и компютърни програми; 8) представяне на информация. 9) Човешкото тяло на различните етапи от неговото образуване и развитие, както и простото откриване на един от неговите елементи, включително последователността или частичната последователност на ген, не може да съставлява патентоспособно изобретение. Елемент, изолиран от човешкото тяло или получен по друг начин чрез технически процес, включително последователност или частична последователност на ген, може да съставлява патентоспособно изобретение, дори ако структурата на този елемент е идентична с тази на естествен елемент. 10) Не се регистрират като полезни модели биотехнологични изобретения по смисъла на чл. 7а от ЗПРПМ, методи, химични съединения или тяхно използване, както и обектите по чл. 7 от ЗПРПМ.

Претенцията за продукт съгласно чл. 19, ал. 4 ЗПРПМ се отнася до физически обект (изделие, устройство, машина или система от взаимодействащи си устройства, както и до вещества или състави). Претенциите за продукт включват елементи, компоненти, връзки и/или съотношения между елементите, взаимното им разположение, материали, от които са изработени елементите, и други признаци на продукта, като резултат, функция и т.н., в случаите, когато това се налага за по-ясното и точно определяне на същността му.

Свидетелството за регистрация на полезен модел предоставя на притежателя изключителни права, т.е. правото да забрани използването на изобретението, предмет на издадения патент от трети лица за определен период от време (10 години от датата на подаване на заявката за регистрация на полезен модел) без негово разрешение на територията, на която регистрацията има действие. Изключителното право върху регистрирания полезен модел включва правото на използване на полезния модел, забраната трети лица да го използват без съгласие на притежателя на свидетелството и правото на разпореждане със свидетелството за регистрация на полезен модел.

Правният обхват на защитата се определя от претенциите в издаденото свидетелство за регистрация на полезен модел.

Действието на патента не се разпростира върху:

- използване на патентованото полезния модел за нетърговски цели с оглед на лични потребности, ако не нанася значителни материални щети на притежателя на свидетелството за регистрация;
- използване на полезния модел за експериментални или научноизследователски цели, свързани с предмета на полезния модел защитен с регистрация;
- еднократно непосредствено приготвяне на лекарствено средство в аптека по лекарска рецепта;
- използване на защитения полезен модел в чужди наземни, морски и въздушни превозни средства, които временно или случайно навлизат в земната, морската или въздушната територия на страната, при условие, че защитения полезен модел е използван изключително за нуждите на тези превозни средства.

Изобретателско административно право: предмет на регулация – топология на интегрални схеми

Обект на закрила е оригинална топология, която представлява комбинация от известни елементи и връзки между тях, която е резултат от собствените интелектуални усилия на създателя ѝ и не е известна сред създателите на топологии и производителите на интегрални схеми по време на нейното създаване.

Закрилата на топологията действа от датата на първото ѝ търговско използване от заявителя, където и да е по света, ако в двугодишен срок от тази дата е подадена редовна заявка в Патентното ведомство.

Срок на действие на регистрацията

Закрилата се прекратява **10 г.** след края на календарната година, в която е започнало действието на регистрацията.

Отказ от право

Притежателят на правото върху топология може да се откаже от правото си с писмена декларация до Патентното ведомство. Отказът на един или няколко от съпритежателите не води до прекратяване на правната закрила по отношение на останалите съпритежатели.

Закрилата на сортове растения в Р. България се урежда чрез Закона за закрила на новите сортове растения и породи животни. С този закон се уреждат отношенията, свързани със създаването, закрилата и използването на новите сортове. Законът се прилага по отношение на създадени или открити и разработени сортове растения от всеки ботанически род и вид, в това число клон, линия, хибрид или подложка, независимо от метода на получаването им (изкуствен или естествен). Органите, които участват в процедурата по предоставяне на правна закрила на новите сортове растения са Изпълнителната агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол и Патентното ведомство на република България.

Сертификат за нов сорт растение се предоставя, когато той е *нов, различен, хомогенен и стабилен*. Сортът трябва да има сортово наименование, което да се свързва с неговото генетично обозначение и да служи за идентифицирането му. То трябва да се отличава от всяко друго наименование, използвано в страната за този вид или за близки на него видове. Сортът е *нов*, когато към деня на подаване на заявката за сертификат, той или размножителен материал, или реколта от него не е предлаган за продажба, продаван, подлаган на друг вид търговия или предлаган със съгласието на селекционера както следва: 1) на територията на страната за не повече от 1 г.; 2) на територията на всяка друга страна за не повече от 6 г. за дървета и лози и не повече от 4 години за всеки друг растителен вид. Сортът е *различим*, когато е ясно отличим от всеки друг сорт, който е общоизвестен към датата на подаване на заявката. Сортът е *хомогенен*, когато независимо от наличието на малки отклонения, растенията са идентични по своите съществени признаци, в това число и по отношение на особеностите на своето полево и вегетативно размножаване. Сортът е *стабилен*, когато остава непроменен по своите съществени признаци след нееднократна репродукция.

Закрилата на породите животни се урежда чрез Закон за закрила на новите сортове растения и породи животни.

Органите, които участват в процедурата по предоставяне на правна закрила на новите сортове растения са Изпълнителна агенция по селекция и репродукция в животновъдството и Патентното ведомство на република България. Срокът на действие на сертификат е 30 г., считано от датата на издаването му.

Заявката за сертификат за порода се подава в Патентното ведомство и се вписва в дневника на заявките за породи животни. Заявка за сертификат за порода, на която е проведена предварителна експертиза, се предава в едномесечен срок на Изпълнителна агенция по селекция и репродукция в животновъдството, която извършва експертиза по същество. Необходимо е заявителят да заплати съответната такса за експертиза. Патентното ведомство извършва публикация на заявката в официалния си бюлетин след 4-тия месец, но не по-късно от 6-тия месец от датата на подаване. При експертизата на породата по същество Изпълнителната агенция по селекция и репродукция в животновъдството проучва и анализира следните специални изисквания: 1) развъдна цел; 2) кратка характеристика на изходните породи; 3) описание на методите за създаване на породата; 4) продуктивни качества и морфологични особености на породата; 5) адаптивни способности и устойчивост на заболявания; 6) численост, племенна и генеалогична структура; 7) район на разпространение.

Експертизата по същество на породи, линии и хибриди на копринената пеперуда се извършва от Изпълнителната агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол. Всички действия за закрила след проведената експертиза по същество се извършват от Патентното ведомство въз основа на решенията и докладите на Изпълнителната агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол и Изпълнителната агенция по селекция и репродукция в животновъдството.

Представителство

Заявителят, притежателят на сертификат, както и техните правоприменници могат да извършват действия пред Патентното ведомство, Изпълнителната агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол и Изпълнителната агенция по селекция и репродукция в животновъдството лично или чрез представител по интелектуалната собственост, регистриран в Министерството на земеделието, храните и горите по ред, определен от министъра.

Заявители с постоянно местожителство или със седалище извън страната са длъжни да извършват действия пред Патентното ведомство и съответните агенции чрез представители по интелектуалната собственост.

Изобретателско административно право: Патентно ведомство като отменителна юрисдикция

Дейността на Патентното ведомство по *разглеждане на спорове, възникнали във връзка с обекти на индустриална собственост*, е израз на ролята на Патентното ведомство като *особена административна отменителна юрисдикция с правораздавателни функции* и включва:

- Разглеждане на жалби срещу решения за отказ на регистрацията или отказ за издаване на защитен документ, жалби срещу решения по опозиции и жалби срещу решения за прекратяване на производството по заявка за регистрация/издаване на защитен документ
- Разглеждане на искания за обявяване на недействителност на издаден защитен документ, предоставяне и прекратяване на принудителна лицензия, заличаване и отмяна на регистрацията.

Редът за разглеждане на спорове във връзка с обектите на индустриална собственост е регламентиран в Закон за патентите и регистрацията на полезните модели (ЗПРПМ), Закон за марките и географските означения (ЗМГО), Закон за промишления дизайн (ЗПрД), Закон за закрила на новите сортове растения и породи животни (ЗЗНСРПЖ), както и в Наредба за разглеждане на спорове по ЗПРПМ и Наредба за разглеждане на спорове по ЗМГО.

Жалбите и исканията се разглеждат от състави по спорове, назначени от председателя на Патентното ведомство. Жалбите се подават в тримесечен или двумесечен срок от съобщаване на решението за отказ или прекратяване на производството, а исканията могат да се подадат през целия срок на действие на регистрацията/защитния документ. Жалбите и исканията могат да се подадат в Патентното ведомство, чрез пощенски оператор, по факс или по електронен път (на електронна поща services@bpo.bg или Портала за електронни услуги). Когато подаването е извършено по факс или по електронен път без квалифициран електронен подпис, жалбата или искането и придружаващите ги документи следва да се представят подписани със собственоръчен или електронен подпис. За жалбите и исканията се заплаща държавна такса в размер, определен с Тарифата за таксите, които се събират от Патентното ведомство на Република България.

Производствата по спорове са с участието на заинтересованите страни, които в случаите на разглеждане на жалби срещу решения за прекратяване на производството по заявка или за отказ на регистрацията/издаването на защитен документ включват само заявителя, докато при оспорване на решенията по опозиции и при исканията това са заявителят, респ. притежателят на правото, и лицето, подало опозицията/искането. За всяка жалба и искане се извършва проверка за допустимост и формална редовност. При констатирани нередовности се изпраща уведомление за отстраняването им. Ако нередовностите не бъдат отстранени производство по тях не се образува или се прекратява. Когато жалбата срещу решение за прекратяване на производството по заявка или за отказ е допустима и формално редовна, по нея може да се постанови решение за потвърждаване на обжалвания акт, или за неговата отмяна (изцяло или частично). В случаите на допустими и формално редовни жалби срещу решения по опозиции и искания, екземпляр от тях се изпраща на заинтересованата страна за отговор, в това число за представяне на доказателства. След приключване на размяната на кореспонденция и изясняване на всички факти и обстоятелства по спора се постановява решение, с което може да се потвърди или да се отмени (изцяло или частично) решението по опозиции, респ. напълно или частично да се заличи или отмени регистрацията или да се обяви за недействителен издадения защитен документ.

Относно правните последици от обявяването на недействителност, заличаването и отмяната – обявяването на недействителност и заличаването имат действие от датата на подаване на заявката за издаване на защитен документ/регистрация, докато отмяната е с действие от датата на подаване на искането.

Решенията по спорове могат да се обжалват пред Административен съд – град София, а тези на Административен съд – град София подлежат на обжалване пред Върховния административен съд.

Изобретателско административно право: Патентно ведомство като наказателна юрисдикция

Дейността на Патентното ведомство по *административно наказване във връзка със закрилата на обекти на индустриална собственост* е израз на ролята на Патентното ведомство на *особена административна наказателна юрисдикция*.

Отделните състави на административни нарушения са предвидени в чл. 127 от Закона за марките и географски означения (ЗМГО) във връзка с регистрирани марки и географски означения, както и в чл. 65 от Закона за промишления дизайн (ЗПрД) във връзка с регистрирани промишлени дизайни, а редът за осъществяване на административнонаказателното производство е предвиден в Закона за административните нарушения и наказания (ЗАНН), ЗМГО и ЗПрД.

Производството пред Патентното ведомство на Република България може да започне по инициатива на ведомството, по сигнал на трети лица и въз основа на изпратени по компетентност материали от съда или прокуратурата. Административнонаказателното производство се образува:

- 1) със съставяне на акт за установяване на административно нарушение (АУАН) след извършена проверка на място или по документи;
- 2) въз основа на изпратени по компетентност материали във връзка с отказ за образуване на наказателно производство или прекратяване на наказателно производство.

Във връзка с образувани производства въз основа на АУАН за извършено административно нарушение по ЗМГО е предвиден *специален ред* за връчване на акта, в случай че нарушителят не е присъствал при съставянето му. Съгласно чл. 129, ал. 3 от ЗМГО когато актът не може да бъде връчен чрез съответната общинска администрация или чрез органите на Министерството на вътрешните работи (МВР), на таблото за обявления и на интернет страницата на Патентното ведомство на Република България се публикува съобщение за съставянето му за срок, не по-кратък от 7 дни. Ако в 14-дневен срок от свалянето на съобщението нарушителят не се яви във ведомството за предявяване и подписване на акта, това се отбелязва в акта и той се счита за връчен в деня на отбелязването.

След съставяне и връчване на АУАН, съответно получаване на изпратените по компетентност материали от съда или прокуратурата, се извършва преценка на събраните в хода на производството доказателства, възраженията на нарушителя, ако такива са постъпили, като се извършва проверка и дали са спазени процедурните правила за административнонаказателното производство, предвидени в ЗАНН. В случай че административното нарушение е доказано и в хода на производството не са допуснати съществени процесуални нарушения или допуснатите такива са надлежно санирани, председателят на Патентното ведомство на Република България или оправомощен от него заместник-председател издава наказателно постановление, с което може да наложи глоба на физическо лице или имуществена санкция на едноличен търговец или юридическо лице, в границите на минималните и максималните размери, предвидени за съответното административно нарушение. С наказателното постановление се отнемат в полза на държавата вещите, които са били предмет на административното нарушение, като след влизането му в сила, същите се предават на органите на Министерството на вътрешните работи за унищожаване.

Принципи на изобретателското административно право

Новост

До този момент не трябва да е съществувал такъв обект на защита.

Регистрация

Всеки обект на закрила подлежи на регистрация.

Особеност на обекта на закрила

оригиналност (марка);
изобретателска стъпка и
промишлена приложимост
(изобретение);
*различност, хомогенност и
стабилност (сорт);*

Срочност на закрила

Получената закрила е с
определен срок.

Предприемаческо административно право

Предприемаческото административно право има за предмет административноправното регулиране на обществените отношения при осъществяването на трудова дейност в сферата на селското стопанство, индустрията и услугите, насочено към създаването на качествена работна среда, която гарантира предвидими и прозрачни, безопасни и здравословни условия на труд; свободно движение на работници, трудовата миграция и интеграцията на националния трудов пазар на чужденци; насърчаване и увилечаване на заетостта; професионална квалификация на работниците; ефективен контрол върху спазването на условията на труд.

Закони

- Кодекс на труда
- Закон за здравословни и безопасни условия на труд
- Закон за трудовата миграция и трудовата мобилност
- Закон за насърчаване на заетостта
- Закон за хората с увреждания
- Закон за инспектиране на труда

Наредби

Директиви

- Директива 96/71/ЕО на Европейския Парламент и на Съвета от 16 декември 1996 година относно командироването на работници в рамките на предоставянето на услуги
- Директива 2003/88/ЕО на Европейския Парламент и на Съвета от 4 ноември 2003 година относно някои аспекти на организацията на работното време
- Директива (ЕС) 2018/958 на Европейския парламент и на Съвета от 28 юни 2018 година относно проверката за пропорционалност преди приемането на ново регулиране на професии
- Директива (ЕС) 2019/1152 на Европейския парламент и на Съвета от 20 юни 2019 година за прозрачни и предвидими условия на труд в Европейския съюз
- Директива (ЕС) 2019/1158 на Европейския парламент и на Съвета от 20 юни 2019 година относно равновесието между професионалния и личния живот на родителите и лицата, полагащи грижи, и за отмяна на Директива 2010/18/ЕС на Съвета

- Контролен орган като особена административна наказателна юрисдикция: **Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“**.

Директиви

- Директива 92/91/ЕИО на Съвета от 3 ноември 1992 година за минималните изисквания за подобряване опазването на безопасността и здравето на работниците в отрасли, свързани с рудодобива чрез сондиране (Единадесета специална директива по смисъла на член 16, параграф 1 от Директива 89/391/ЕИО)
- Директива 2002/15/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 11 март 2002 година за организацията на работното време на лицата, извършващи транспортни дейности в автомобилния транспорт
- Директива (ЕС) 2020/1057 на Европейския парламент и на Съвета от 15 юли 2020 година за определяне на специфични правила във връзка с Директива 96/71/ЕО и Директива 2014/67/ЕС за командироването на водачи в сектора на автомобилния транспорт и за изменение на Директива 2006/22/ЕО по отношение на изискванията за изпълнение и Регламент (ЕС) № 1024/2012

Регламенти

- Регламент (ЕС) 2019/1149 на Европейския парламент и на Съвета от 20 юни 2019 година за създаване на Европейски орган по труда, за изменение на регламенти (ЕО) № 883/2004, (ЕС) № 492/2011 и (ЕС) 2016/589 и за отмяна на Решение (ЕС) 2016/344

Принципи на предприемаческото административно право

Чл. 153, чл. 157 и чл. 166 от ДФЕС

- а) подобряване в частност на работната среда с цел закрилата на здравето и безопасността на работниците;
- б) условия на труд;
- в) социална сигурност и социална закрила на работниците;
- г) закрила на работниците при прекратяване на трудовия договор;
- д) информирание и консултиране на работниците;
- е) представителство и колективна защита на интересите на работниците и работодателите;
- ж) условия за заетост на граждани на трети страни, законно пребиваващи на територията на Съюза;
- з) интегриране на лицата, изключени от пазара на труда, без да се засяга политиката на професионално обучение;
- и) равенство между мъже и жени по отношение на възможностите на пазара на труда и третирането при работа;
- й) борба срещу социалното изключване;
- к) модернизация на системите за социална закрила, без да се засяга буква в).

